

FOOTBALL-PLAYING GIRLS' SENSE OF GENDER

Meaning-making of gender equality through sports media representations

BRITT-MARIE RINGFJORD

Keywords

Gender, sports culture, media reception, identity

Summary

Studies on how people use media is a recurring theme in several research areas, not least in terms of the variety of media habits that describe how we relate to others and ourselves in a complex society. Several studies about media genres and audience preferences show how the stories people tell also hold them together within social relations. This article starts from a micro-social perspective to investigate a specific community, namely a group of seven football-playing teenaged girls, and their thoughts about gender, power relations, and sports media. The material consists of two focus group discussions about gender, sports media content, and female footballers, which are analyzed through the concepts of participation, passion, and frustration. The aim is to discuss gender equality in a Swedish context in order to widen the understanding of identity processes. The article also draws on a study from 2006 on female footballers and media gender representations.

Concepts from media and gender studies inform the theoretical perspective on gender and media reception. The article uses an understanding of the concept habitus, based on how storytelling embedded in cultural contexts reveals ideology, myths, and gendered power structures. The female identity (habitus) is a situated position from which women narrate, form, and express the self. The results of this study clearly indicate how female identities not only situate relational gender structures, but also potentially involve claims for gender equality and citizenship. The female footballers use the process of narrating the self in complex ways in their everyday life, oscillating back and forth between feelings of participation, passion, and frustration.

Utifrån fokusgruppsintervjuer med fotbollsspelande flickor och Pierre Bourdieus habitusbegrepp diskuterar artikeln jämställdhet i en svensk kontext med utgångspunkt i genus, maktrelationer och sportmedia i syfte att vidga förståelsen av identitetsprocesser.

FOTBOLLSFLICKORS KÄNSLA FÖR GENUS

Meningsskapande om jämställdhet genom sportmediers genusrepresentationer

BRITT-MARIE RINGFJORD

Alltså det är bara så här typ, jag vill ju egentligen se damfotboll, det är ju det jag vill se, men det är typ svårt att hitta, om man ska köpa hem det och jag har ingen koll på det. Så ska jag köpa en match [pay-per-view], så kostar det 200 spänn. Så väljer jag då mellan att se en allsvensk dammatch [damlagets namn] och en allsvensk herrmatch [herrlagets namn], men då väljer jag faktiskt herrmatchen. Dom är ju bra spelare, så absolut har jag dom som mina förebilder. Dom har ett bra spel också, och sen är dom ju mer kända. Alltså många tjejer har ju också det [bra spel], men det har ju killarna med – så då spelar det ingen roll... anser jag. (Liza, fokusgrupp 1, 4 april 2018)

Citatet kommer från Liza som är en av informanterna av totalt sju femton-åringar i en fokusgrupp om genus, medier och fotbollskultur. Tolkad utifrån detta sammanhang kan hennes uppfattning om skillnader mellan dam- och herrfotboll tjäna som exempel på hur meningsskapande om genus och jämställdhet relateras till normer och värderingar av upplevda erfarenheter. Hon talar också om medieinnehåll, makthierarkier och hur fotboll värderas, vilket utgår från hennes kunskaper som fotbollsspelare, medieanvändare och tjej. Genom att ge uttryck för sina uppfattningar visar Liza hur hon genom denna position skapar mening och tar plats i ett för henne välbekant sammanhang.

De sociala sammanhang som den här artikeln befinner sig i är en region i

södra Sverige våren 2018 med flera fotbollslag i dam- och herrallsvenskan. Syftet med studien är att belysa hur flickor relaterar till sport och medier i en process av vuxenblivande, när de skapar mening om genus och jämställdhet i en specifik kontext. Materialet ingår i ett pågående avhandlingsprojekt som undersöker genus, sport och maktrelationer i medieanvändares vardag. Med utgångspunkt i meningskapande om genus och jämställdhet söker jag svar på frågor om hur medierad sport och fotbollskultur kommer till uttryck i flickornas samtal.

För att undersöka detta sociala fenomen har ett hermeneutiskt tillvägagångssätt använts. Det innebär att tolka, förstå och beskriva fotbollsspelarnas erfarenheter i deras samtal om genus, sportmedier och fotbollskultur utifrån specifika sammanhang. Min teoriansats utgår från att förstå relationer mellan vardagsnivåns mikroprocesser som en kommunicerande praktik som står i förhållande till makrostrukturernas ramar för sociala sammanhang (Skeggs 2000: 33–37; Frank 2010: 52). Detta ansluter till hermeneutisk metodtillämpning i kulturstudier enligt Brennen (2017: 22) och Denscombe (2009: 118–121), som genom Bruce och Antunovic (2018: 258) anpassas till genus, sport och mediekultur.

Artikeln empiri består av två fokusgrupper med totalt sju femtonåriga flickor, vid två tillfällen i anslutning till deras fotbollsträning våren 2018. Genom en av fotbollslagets tränare fick jag kontakt med spelare som ville medverka och diskutera genus, sport och medier. Jag hade också

gett fotbollsklubben skriftlig information om studien, så att de fick möjlighet att förbereda sig och ta ställning till om de ville medverka. Vid träffarna utgick jag från fyra frågeområden: *Bakgrund* – om fotbollsintresset; *Medier* – om medievanor; *Sport i medierna* – om vad, hur, när, varför/ varför inte sportinnehåll är intressant; och *Jämställd sport och förebilder* – om idoler. Forskningsetiska principer har beaktats och genomsyrar artikeln (Codex; Forskningsetisk information).

Genusperspektiv på sport- och mediastudier

Receptionsstudier om hur människor i vardagen skapar mening om sport och kön genom medieanvändning är fortfarande ett tämligen marginaliserat forskningsområde, vilket också framhålls av flera mediasportforskare med inriktning mot genus. Flera av dem påpekar också att mer kunskap behövs om mediernas betydelse som kompletterar forskning om medieinnehåll (Creedon 1994: 114; Hargreaves 1994: 27–29; Hovden och Hindenes 2010: 48; Laine 2016: 84; Bruce och Antunovic 2018: 259–261, 263). Medieforskning tenderar att domineras av olika typer av innehållsanalyser som kritiskt granskar hur feminina och maskulina stereotyper reproducerar patriarkala maktrelationer (Engström 2008; Kleberg 2015). Detta gäller även för nordisk mediasportforskning, som sammanfattningsvis är koncentrerad till innehållsanalyser och produktionsvillkor för sportjournalistik som bekräftar att reproduktion av genuskillnader i sportmedier fortsätter och delvis förklaras

med frånvaron av genusmedveten sportjournalistik (Tolvhed 2008; Sommerland 2012; Alén-Savikko 2014; Hellström 2014; Kaivosaaari 2017). Precis som andra genus- och medieforskare ser jag problem med medieforskningens ofta ensidiga betoning på medieinnehåll (jämför Kleberg 2015: 25–26). Genom att inkludera receptionsstudier i sport- och medieforskningen synliggörs också medieanvändarnas perspektiv på meningsskapande av genus. Min artikel ansluter således till ovan förda problemdiskussion som motiverar kompletterande studier av hur människor skapar betydelse av medieinnehåll i sin vardag.

Damidrott uppmärksammades under 1980-, 1990- och 2000-talen av några tongivande forskare, som med tanke på tidens rådande sportideal och maskulina språkstil tämligen kortfattat behandlade hur nyhetsbevakningen av damidrott reproducerade sportens genusordning (Annerstedt 1984; Wallin 1998; Dahlén 1999; Reimer 2002). Eva Olofsson belyste emellertid tidigt svensk idrottsrörelse med ett tydligt genusperspektiv i avhandlingen *Har kvinnorna en sportlig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna på 1900-talet*. Här beskrivs också den tidens massmediala bevakning av damidrott som underordnad mäns idrottande (Olofsson 1989). I spåren av Olofssons avhandling följde studier om sportpublikers uppfattningar om kvinnligt och manligt och om medieinnehålls könskonstruktioner (Koivula 1999; Bach 2002).

Utgångspunkt för den här artikeln är att i dialog med tidigare mediesportforskning

undersöka hur flickor i sin vardag uppfattar och relaterar till sport och medier i en specifik kontext. I artikeln analyserar jag en specifik kontext som sätter sportkulturen i ett socialt sammanhang och ser på interaktion som praktiker och förhållningssätt till hur genus kommuniceras i samhället (jämför Ringfjord 2006: 20–21). Jag anser att uppfattningar som cirkulerar i samhället om jämställdhet, medier och sport har betydelse för flickors handlingsutrymme och hur de reflexivt förhåller sig till maktstrukturer i sin vardag. Sportkultur och medier kan även relateras till nyliberala samhällssystem som av flera forskare har definierats som förändringar av såväl politiska, ekonomiska som kulturella processer, vilka har fått konsekvenser för maktförhållanden och synen på marknadsekonomi och medborgaridentitet (Wottle och Blomberg 2011: 102; Johansson Wilén med flera 2019: 52). De nyliberala principerna för jämställdhet medför en individuell praktik som har betydelse för hur genusidentitet upplevs genom idrottsaktiviteter, något som också återfinns i fotbollskultur och i medieanvändning (jämför Fahlgren med flera 2011).

En annan utgångspunkt är Beverly Skeggs och Angela McRobbie som utforskar kvinnors och flickors identitetsprocesser som uttryck för förkroppsligat meningsskapande av genus (Skeggs 2000; McRobbie 2005, 2009). Båda utgår från brittisk populärkultur och bygger sina teoretiska resonemang på Bourdieus habitusbegrepp om subjektets situering för berättande och meningsskapande

(Bourdieu 1993: 301; Skeggs 2000: 43–44; McRobbie 2005: 133). Bourdieu menar att vi uttrycker habitus inom olika områden som bygger på *sociala erfarenheter* av att växa upp i en viss kultur under vissa förhållanden. I *Den manliga dominansen* (1999) utvecklar Bourdieu habitusbegreppet kring hur genuslogiker i samhället ordnas på olika fält, vilket påminner om Yvonne Hirdmans ordningsprinciper för hur kvinnligt och manligt reproduceras (Hirdman 2003). Sammantaget ger Bourdieu, Hirdman, McRobbie och Skeggs perspektiv på androcentriska synsätt som legitimerar och etablerar mäns normer som förgivettagna maktordningar för olika områden i samhället, samtidigt som kulturella förväntningar upprätthåller könsens isärhållande (Bourdieu 1999; Skeggs 2000, 2004a, 2004b; Hirdman 2003; McRobbie 2005, 2009; Engström 2008). Det är genom dessa perspektiv på genus och medier som teorin om *habitus* har anpassats till studien med fokus på hur flickor i en sportkultur uttrycker och handlar genom genusidentitet. Med andra ord, hur vi upplever och förstår oss själva som en hel person, vägleds av hur vi socialiserats i sätt att tänka, kommunicera och röra oss i vardagen genom identitet (Lawler 2004: 111–112; Skeggs 2004a: 21–25; McRobbie 2005: 125; Frank 2010: 126). Den här artikeln fokuserar på gruppens gemensamma känsla (*sociala relationer*) för upplevd genusidentitet (förkroppsligat habitus) som kollektiv i en sportkultur (fältet för interaktion). *Situering* är ett viktigt begrepp i sammanhanget som visar hur subjektet använder sitt habitus som

en social position, i tid och rum, och hur kollektiv identitet står i förhållande till samhällets omgivande maktstrukturer. Habitus tillsammans med situering av genusidentitet är mina perspektiv för att förstå hur flickornas handlingsutrymme begränsas eller möjliggörs genom sociala, kulturella och historiska processer (jämför Skeggs 2004a, 2004b; McRobbie 2005, 2009).

McRobbie och Skeggs ser konsumtion av populärkulturella produkter som en del av nyliberala strömningar som kan få konsekvenser för unga kvinnors möjligheter till jämställdhet. De menar att tv-sända livsstilsprogram som reproducerar västerländska genusideal i en postfeministisk era erbjuder kvinnor illusionen om jämställdhet som ett uppnått faktum. Kvinnor är jämställda genom att de både kan konsumera och kritisera mediegenreusideal. Genom att kvinnor uppmanas att på samma gång konsumera och ifrågasätta konsumtion av samma genusideal uppstår en postfeministisk diskurs om jämställdhet (McRobbie 2009: 142–143; Skeggs och Woods 2014: 69). På liknande sätt kan sportmedieinnehåll konsumeras och diskuteras i fotbollens vardagspraktiker. När flickorna skapar mening om jämställdhet och om sig själva bearbetar de också medierat innehåll om fotbollskultur och genusideal.

Metoder för publikstudier med genusperspektiv

Materialet i denna studie består av fotbollsspelande flickors berättelser om genusidentitet och medieinnehåll genom

habitus utifrån en specifik kulturell kontext. Meningsskapande relateras till olika positioner som dessa flickor förhåller sig till när de bearbetar sina erfarenheter som grupp och som individer. Materialet har transkriberats och berättelserna har sorterats efter hur fotbollsflickorna använder sina erfarenheter och positionerar sig på fältet i en sportkultur. Därefter har jag med stöd av Hargreaves och Skeggs studier analyserat flickornas berättelser som meningsskapande processer genom att kontextualisera genusidentitet som exempel på hur specifika medievanor utvecklas och anpassas i relation till samhällets omgivande maktstrukturer (Hargreaves 2000: 10–11; Skeggs 2000: 50–51). På liknande sätt använder idrottsforskare berättelser om genusmärkta idrottskroppars erfarenheter och känsloreaktioner avgränsat till specifika kontexter (Fundberg 2003; Andreasson 2007; Larsson och Fagrell 2010; Rönnbäck 2015). Det är dessa nivåer som jag har växlat mellan genom att förhålla mig till individens berättande och se varje berättelse som en del av kollektivt berättande. De erfarenheter som informanterna i min artikel diskuterar rör medieinnehåll som symboliskt representerar uttryck för deras känsla av genusidentitet i en fotbollskultur.

Berättelserna har analyserats genom narrativ metod. Det finns många varianter av narrativa forskningsmetoder; grovt sett kan de delas in i textanalys och analys av berättelser. Jag använder *storytelling* – berättande narrativanalys – som en metod att undersöka, förstå och representera människors erfarenheter (Frank 2010: 52).

Berättelser är ett sätt att uttrycka erfarenheter och representera tankar (Frank 2010: 52). Den här studien tar sin utgångspunkt i människors berättande om mediers representationer av sport och genus. När vi berättar om våra erfarenheter, situerar vi oss som subjekt i interaktion med andra och i ett sammanhang. Meningsskapande inrymmer därmed uttryck för habitus som en del av berättandets sociala praktiker. Med Cavareros (2000: 34) ord: ”Det berättande jaget konstruerar sig själv som en person *i relationer till* andra personer och *i specifika sammanhang*” (min översättning och kursivering). Berättelser handlar inte bara om subjektets upplevelser, utan visar också vad som förenar oss som människor. Vi behöver ingå i ett sammanhang för att uppleva identitet, och ett sätt att uppleva identitet är genom att berätta för andra om oss själva. Med andra ord: genom social interaktion i en kulturell gemenskap kommunicerar subjektet upplevd identitet (situerat habitus) i förhållande till andra (kollektivt habitus) (Frank 2010: 52).

När vi berättar om våra erfarenheter förhåller vi oss samtidigt till olika samhällsområden där vi som subjekt placerar oss. Dessa områden har delvis internaliserats genom socialisation och vardagsrutiner, vilket i det här fallet är förhållanden mellan institutionella makronivåer (till exempel sport och medier) och vardagens mikroprocesser där subjektets erfarenhet och kunskaper (det berättande jaget) uttrycks i en berättelse om identitet (genus och habitus). Vardagens mikroprocesser ingår även i min förförståelse som forskare och erfarenhet av idrottskroppar som

uttryck för kulturellt meningsskapande vilket också kräver forskningsetiska reflektioner. Min referensram har formats av såväl forskningsfältets vetenskapliga värderingar och perspektiv, som i förhållande till min socialisering genom medie- och idrottsvanor (Ringfjord 2006: 33–34). Det är genom dessa glasögon jag betraktar min insamlade empiri, vilket innebär att jag är medveten om att min egen historia, erfarenhet och förförståelse färgar de val jag gör i forskningsprocessen (jämför Haraway 1988; Cavarero 2000). Det är därför viktigt att betona att det är flickornas berättelser som är studiens fokus och att det är dessa som tolkas och analyseras genom valda perspektiv på hur flickorna förstår, uppfattar och erfar genus, medier och sportkultur. Forskarens ansvar att representera andras berättelser genom *storytelling* innebär också att jag belyser viktiga frågor på ett trovärdigt sätt ur flera perspektiv. Detta förhållningssätt kräver att forskaren tar ansvar för att avgränsa berättandet till ett specifikt tema som visar hur människors erfarenheter relaterar till en komplex livsvärld genom genusidentitet (Frank 2010: 110). Min intention är inte att nedvärdera andra forskares perspektiv på genus och medier, utan att tillföra synsätt på hur sport i medier kan ingå i meningsskapande om jämställdhet och identitet.

Analysen har lett fram till följande tre teman om känslouttryck genom genusidentitet och fotbollsflickors delade erfarenheter och kunskaper:

- *Delaktighet* visar uttryck för en specifik kollektiv gemenskap.
- *Passion* visar uttryck för självförtroende och självtillit.
- *Frustration* visar uttryck för exkludering.

Samtliga analysystem innehåller dimensioner av flickornas delade erfarenheter och kunskaper om fotbollskultur och maktrelationer.

Delaktighet: det som är roligt är något man gör tillsammans

Gemenskap är en viktig del i hur vi känner oss inkluderade i en grupp genom att erkännas plats och identitet. Flickor som engagerar sig i tävlingsidrott delar en gemensam förförståelse av jämställdhet i ett nutida Sverige. De femtonåriga fotbollsspelarna i den här studien förenas av en likartad erfarenhet med flera idrottsaktiva medelklassungdomar. De lever i ett svenskt samhälle som uppmuntrar till sociala aktiviteter där ett relativt stort utbud av idrottsföreningar finns tillgängligt för barn och ungdomar (Riksidrottsförbundet 2016, 2017: 1).

Genom informationen som fanns om flickornas lag på klubbens hemsida om föreningens verksamhet (senior, ungdom och barn) och särskilt spelarna och tränarna i laget ”Flickor 15 år”, kunde jag skaffa mig en uppfattning om deras kulturella kontext. Flickornas sociala klasstillhörighet har inte undersökts, men

genom att sitta med på läktaren under träningen medan jag väntade på att fokusgrupperna skulle starta, kunde jag dels observera spelarna på fotbollsplanen, dels ha informella samtal med föräldrar som satt på läktaren. Med utgångspunkt i detta kan följande övergripande slutsatser om deras levnadsförhållanden dras: majoriteten av flickorna tillhör medelklass, några få har annat etniskt ursprung än svenskt men de sticker inte ut om en inte vet deras bakgrund eller namn. Klubben är lokaliserad i en stadsdel med tydlig medelklassprägel, där föräldrar engagerar sig på olika sätt i sina döttrars fotbollsintresse. Några föräldrar kom i bil och hämtade dottern och några av hennes kompisar. Ett annat sätt att ta sig till och från träningen var att cykla tillsammans med kompisarna i laget. Några av föräldrarna var tränare för laget. Vid de tillfällen jag var på plats fanns även några yngre syskon med på läktaren som väntade på sina storasyster, vilket också bidrog till känslan av engagemang och omtanke.

Flickorna berättar om sina erfarenheter av idrott, och vad det betyder för dem att idrotta på ett personligt plan. Under gruppträffarna ger de uttryck för känslor som fotboll väcker hos dem och de talar ofta samtidigt och livligt. Lynn började när hon var fyra år. Laura och Liza började samtidigt när de gick i första klass. Laura säger: ”Vi (och tittar på Liza som nickar) var tillsammans, och började typ i ettan.” Laila säger att hon började med fotboll i tvåan och förklarar: ”[...] för jag hade en kompis, nej förresten två var det som jag hängde med. Och det lät typ sådär

cool med att spela fotboll.” Liza säger med ivrig röst: ”[...] och för mig var det för att skaffa typ kompisar, och så sa jag det till Laura och sen så sa vi det till Laila. Och det blev bara så [...]” Laura fortsätter: ”[...] ja och jag och Liza snackade lite och så var det så här att vi ville hålla på med någon sport och så spelade dom fotboll i skolan eller [...] ja typ alla, och då ville jag också göra det som Liza och Laura gjorde.” Lova säger att det är ”för att hänga med kompisar och för att skaffa kompisar som man är med” och att det i hennes familj är ”fler som spelar fotboll”. Precis som Lotta och Emely började hon med fotbollen i tredje klass, men har som de andra i den här gruppen också testat på flera sporter såsom gymnastik, simning och friidrott. När jag frågar om varför de fastnat för fotboll säger de att det är en populär sport, det är enkelt och en lagsport. Lotta menar till exempel att ”det är roligt för att det är något som vi tjejer gör tillsammans”. Hon håller på med ridning också, men de övriga har bara fotbollen nu eftersom ”det är så mycket träning och matcher”. Vanligtvis är det träning tre gånger per vecka och match en gång i veckan, men under perioden november till mars har de också extra träning på gym för att bygga muskler.

När de talar om fotboll i vardagen reflekterar de samtidigt över sina erfarenheter av att ingå i ett socialt sammanhang som kan beskrivas i termer av socialisering, det vill säga hur identitet och meningsskapande knyts till känslor om hur det är att ingå i en kollektiv gemenskap (jämför Lawler 2004; Skeggs 2004b; McRobbie 2005). De

sociala erfarenheter som de berättar om kan med habitusbegreppet visa hur kollektiv identitet och livsstil också baseras på sociala relationer i en vardag som inbegriper regelbundna vanor. Allt vi lär oss är inte medveten kunskap utan hänvisar till en gemensam historia med tyst kunskap, som förkroppsligas genom en situerad identitet. I vardagen skapar det också känslor av trygghet genom en fast förankringpunkt där flickorna har roligt tillsammans. Förkroppsligat habitus uttrycker således kulturella dimensioner av vår fysiska kropp och sociala identitet som vi ibland automatiskt använder, till exempel när vi kommunicerar och interagerar i olika sociala rum och uttrycker våra tankar och känslor (Skeggs 2004b: 84–85; McRobbie 2009: 135–136).

Flickorna tränade och spelade matcher tillsammans med en för dem självklar periodicitet: ”Cuperna är på sommaren med övernattnings”, enligt Lova och Laila, och på vintern är det ”småcuper inomhus”, förklarar Liza. Deras erfarenhet som fotbollsspelande flickor på väg att bli unga kvinnor, kan också tjäna som exempel på hur en fast förankringpunkt i fotbollskulturen bidrar till en kollektiv gemenskap reflekterad genom genusidentitet. Regelbundet föreningsidrottande kan förse individen med en trygg uppväxtmiljö då samhället under adolescensen ofta uppfattas som oförutsägbart med olika krav på anpassning för olika sammanhang (Riksidrottsförbundet 2017: 1). Här ingår sociala kontaktnät som också haft betydelse för hur flickorna förklarar fotboll som ett självklart val. De primära socialisationsagenterna tycks vara kompisar eller en fotbollsaktiv familj, som också kan ha viss inverkan på deras idrottsintresse. Stöd och uppmuntran från viktiga personer i informanternas närmiljö kan ha betydelse för reflektion och meningsskapande. Även om klassmarkörer ofta inte är lika framträdande i svensk medieforskning som den är i den brittiska, så har socioekonomiska förhållanden betydelse för hur vi förstår och förhåller oss till maktstrukturer mellan olika grupper i samhället. Familjens socioekonomiska resurser är en viktig del för hur ungdomar oavsett kön har möjlighet att ta del av fotbollskultur och medieinnehåll, vilket också står i förhållande till vilka mediekompetenser de utvecklar (jämför Carlsson 2010; Ringfjord 2006). Därmed finns förutsättningarna för flickorna att bearbeta identitet och uttrycka habitus genom att dels ingå i fotbollskulturen (där demografiska faktorer som klass, kön och region har betydelse när flickorna kommunicerar inom sitt sociala kontaktnät), dels genom att markera skillnad gentemot andra sociala grupper med andra sport- och mediepreferenser (jämför Skeggs 2004b: 83–84; McRobbie 2005: 133). Genom flickornas diskussion om vad fotbollskulturen innebär för dem, får vi också tydliga exempel på hur de använder habitus som en förgivettagen gruppidentitet baserad på socioekonomiska resurser.

Passion: "se dom professionella spela"

Vardagen kretsar inte bara kring fotbollsträning för informanterna, utan informanterna ville gärna diskutera sport i medierna under fokusgrupperna. Det som händer i mediasportvärlden är ofta något som öppnar upp för resonemang om vad som värderas i sport, vilket också gällde i dessa flickors samtal. Fotbollsflickornas preferenser för sport i medier kan ses som uttryck för vad som både förenade och skiljde dem åt. Genom att de också visste att temat för diskussionerna skulle handla om fotboll fanns naturligtvis möjligheten att de inte skulle nämna andra sporter, så därför frågade jag även explicit om de följde andra sporter i medierna. Även om de flesta av dem i första hand talade om fotboll så fanns intresse för andra sporter hos några av dem. Lotta till exempel säger: "Skidor, och hockeymatcher, jag gillar allt som har med is och snö att göra." Det samma gäller för Laila och Laura som säger att de ser ishockey ibland, medan de övriga tycker att fotboll är intressantare att följa. När jag frågade om de brukar ha koll på resultat eller titta på Sportnytt på tv till exempel, blir det tydligt att det finns en vardaglig rutin att informera sig om de senaste resultaten, hur det gick för favoritlaget, om de vann eller förlorade – men något tabellnötande är det inte fråga om. Om något verkar viktig "så märker man det genom andra människor, så om jag vill veta mer kan jag leta mer på nätet", förklarar Lova.

Flickornas intresse för sport i medier har utvecklat en mediekompetens om var de

kunde hitta den specifika informationen och hålla sig uppdaterade. Deras gemensamma mediepreferenser visade sig till viss del också i hur de under fokusgrupperna samtalande med varandra. Dessa fotbollsspelare förhöll sig till sportmedier genom gruppens internaliserade habitus för fotbollsflickor, utifrån fotbollslagets sammansvetsade gemenskap. Medierad sport ingår också som en del av de socialisationsagenter som förser ett samhälle med kulturellt viktiga värden som cirkulerar i vardagliga uppfattningar (Creedon 1994, 2014; Cooky, Messner och Hextrum 2013). Flickorna visade också intresse för andras fotbollsspelande genom att hålla sig uppdaterade via medier. Under samtalen pratade flickorna om spelare på högre nivåer, både om professionella elitspelare och i synnerhet om spelarna i damlagen. Emely i fokusgrupp två menade att "[m]an kan kanske lära sig något nytt" och Lotta fyller i: "[...] dom är ju professionella och som när dom till exempel är bra på skidor eller fotboll." Lynn säger att "[m]an kan se hur dom spelar och lära sig genom att se" och lägger till att det är på nätet som hon kan leta "upp damfotbollen och se dom som är professionella". Dessa tre informanter berättade också att de använder appar för att ta reda på resultat, och Lynn betonar återigen att hon "följer damlagets resultat också". De här fotbollsspelarnas medievanor kan tjäna som exempel på hur delaktighet erfars när medier ingår i social interaktion (Skeggs och Woods 2014: 122). De använder sig av olika kommunikationsformer som de har kunskap och erfarenhet av när de situerar sig genom

att värdera och bedöma olika informationskällor de finner på internet, som till exempel fotboll.se och nyhetsappar. Fotbollskulturen kan därmed ses som en social interaktionskontext där informanterna tillsammans bearbetar och gör mening om sport.

... och förtjäna sin plats

Kvinnliga egenskaper anger normer för feminina värden konstruerade i relation till maskulina värden (Hirdman 2003; McRobbie 2005, 2009), som i detta sammanhang visar vilka framtida livsmönster som döljer sig i berättelser baserade på en gemensam historia. När Liza, Lova och Laura reflekterar över skillnader utifrån kön ger de samtidigt exempel på hur berättelser om kvinnans kropp som svagare tenderar att tradera ett samhälles allmänt vedertagna minnen:

”Jag tror att när man är liten, så har tjejerna gymnastik på ena sidan och killarna spelar fotboll på den andra sidan. De ska vara tuffare, och de får göra det jag vill göra.” (Liza)

”Ja och man säger att kvinnor har skörare knän därför får de inte tackla, eller också säger man att de inte kan få barn.” (Lova)

”Man kan inte ha olika regler, dom borde ändra på det.” (Laura)

(Fokusgrupp 1, 4 april 2018)

Här talar de om känslor av frustration som de har upplevt kring feminina värden inbäddade i normer för västerländska genusideal, vilka reglerar deras handlingsutrymme som flickor på väg att bli unga kvinnor. Denna erfarenhet delar dessa flickor med kollektivet ”elitidrottskvinnor” som baseras på välbekanta argument från sportforskning om hur skilda normer mellan kvinnors idrott och mäns idrott upprätthåller maktstrukturer och får genusordningen att framstå som naturlig (jämför Annerstedt 1984: 222–225; Cooky, Messner och Hextrum 2013: 5). Hur historiska fakta används som argument för att exkludera kvinnor och begränsa deras makt, är också något som gäller för flera samhällsområden än sport (Hirdman 2003: 14).

Omgivande narrativa diskurser i samhället både förbereder och erbjuder unga kvinnor framtida genuspositioner, som används för att bevara ojämlika maktstrukturer mellan könen genom att koppla ihop kvinnoideal med omsorgsdiskursen och få den att framstå som naturlig (Skeggs 2004a, 2004b; McRobbie 2005: 73; Skeggs och Woods 2014). I de intervjuade flickornas berättelser återkommer dessa etablerade normer och erbjudna ideal som definierar kvinnekroppar genom sköra knän och förmåga att bli mor. För dessa tonårsflickor är kvinnekroppens moderskapskvalitet närvarande som en framtida föreskriven

vuxenidentitet. Moderskap i fotbollsföreningen hänvisar till en kroppslig praxis och uttrycks genom fotbollsspelarnas genusidentitet i en omsorgsdiskurs, som uppmuntrar dessa flickor att bry sig om varandra, ge varandra stöd och ta gemensamt ansvar för lagspelet. Flickorna växer upp i ett samhälle där nyliberala ideal cirkulerar, som påverkar ett generellt medborgarmedvetande om jämställdhet inom olika områden i samhället och vad det innebär för att ta sitt ansvar som individ och göra strategiskt rätta val. Informanterna kan sägas genomskåda omgivande maktstrukturer genom att använda sig av nyliberala principer om jämställdhet, när de kritiserar dessa normer och ideal för femininitet baserade på gemensamma erfarenheter av fotbollskultur (jämför Fahlgren med flera 2011; Ringfjord 2006).

Genusidentitet och jämställdhet är emellertid inte vad som enbart anger feminina värden för flickorna:

”Men det är så här med tjejer, hur säger man? Det känns som att tjejer måste vara så här, jamen dom måste... hur säger man, tuppa...” (Lova)

”Jamen tuppa upp sig...” (Liza)

”Ja tuppa upp sig, annars säger folk så här jamen tjejer kan inte spela fotboll och det är ju för att tjejer är så mesiga därför måste man visa sig tuff.” (Lova)

(Fokusgrupp 1, 4 april 2018)

Samtidigt som fotbollsflickorna reflekterar kring skillnader och hur de förklaras, visar de också exempel på hur jämställdhetsdiskurser i samhället (skola, fotbollsklubben, medier) kan användas som kunskapskapital. Fotbollskulturens feminina habitus bygger också på gemensamma erfarenheter av att de som flickor måste legitimera sin närvaro på fotbollsarenan genom en tuffare spelstil. Laila och Laura som också deltar i diskussionen säger att de ”tror det är därför vi tjejer är lite tuffare och måste bevisa att tjejer kan spela fotboll”:

Alltså det är ju normen, att vi tjejer ska vara dom som är svaga, att vi gråter mycket och vi känner för mycket av allt typ. Medan killar dom ska vara stora, inte gråta och vara biffiga, men när det gäller fotbollen så är det faktiskt tvärt om.

(Laila, fokusgrupp 1, 4 april 2018)

De andra i gruppen instämmer och ger exempel på killar som ”film,ar, bölar” och ”lägger sig ner direkt när dom blir stämplade och gråter” jämfört med hur flickor är som fotbollsspelare. ”Om en tjej blir stämplad”, sammanfattar Laila och Liza, så ”får hon höra ställ dig upp och var inte en kärring”, eftersom ”vi måste köra vidare, fortsätta och inte visa det”. De säger också att ”killar får

mycket mer betalt för att ligga på marken medan tjejer som springer mycket mer inte alls får lika mycket betalt”. Emely anser att herrfotboll är ganska överskattat med all betting på resultat:

”Springa efter en boll kan väl alla göra så varför man ska en miljon i månaden fattar inte jag. Jag menar dom [i damlaget] får kanske trettiotusen och måste ändå ha ett jobb vid sidan om.” (Emely)

”Killarna kan ju bara vara hemma i alla fall som Messi och Ronaldo som tjänar jättemycket pengar. Dom behöver inte ha jobb som damerna behöver ha.”

(Lynn)

”Det är faktiskt lite orättvist.” (Lotta).

”Mm. Så är det [i medierna] och om man också går in på youtube så är det flest kanaler om killar och nästan aldrig nåt om damfotboll. Mest videos på killar än det är på tjejer.” (Emely)

(Fokusgrupp 2, 11 april 2018)

Laila och Laura talar också om skillnader mellan damlagens arvoden i Champions League jämfört med herrlagens arvoden som de ser som orättvisa. Mediernas representationer av fotboll beskrivs av informanterna genom gemensamma erfarenheter som de relaterar till sin vardag positionerade i en maktstruktur där kulturella normer anger hur damfotboll respektive herrfotboll värderas och bedöms (jämför Rönnbäck 2015 om lagsporten basket och genus; Ringfjord 2006). Deras kommentarer om att ”det inte är rättvist” kan i sammanhanget tolkas som uttryck för upplevd meningslöshet och frustration om att fotbollskulturen faktiskt inte är jämställd.

När jag frågar om deras förebilder säger Liza att hon vill gilla Ronaldo, men att hon inte alls gillar hans spelstil, något Lova också håller med om:

”[...] jag tycker inte han kan spela fotboll.” (Lova)

”Nej han kan ju inte det, så bara nej! Såg du matchen igår? Alltså han tog ju andras målchanser. Andra hade bättre chans än han och visst han kanske gjorde ett eller två mål på dom chanserna, men många av dom missade.” (Liza)

(Fokusgrupp 1, 4 april 2018)

Laura, Lova och Laila nickar instämmande medan Liza talar. Ronaldo illustrerar i det här sammanhanget en maskulin motsats som har en individuell spelstil förklarad genom tekniska och fysiska egenskaper, medan en feminin motsvarighet visar en kollektiv spelstil förklarad genom gemensamt ansvar och omtanke. Lova fortsätter beskriva spelstilar med händerna samtidigt som hon talar:

”Mm, ja killar är mer egoistiska. Man får intryck av att killar ska dribbla, vara tekniska och dom skjuter stenhårt. Medan tjejerna är så här pass, pass och spelar sig igenom.” (Lova)

”Vi tjejer spelar som ett lag, medan killarna mer tänker: åh nu ska jag vara bäst. Medans tjejerna: åh det där kanske någon kan bättre än jag. Mm... vi ska ställa upp och liksom hjälpas åt.” (Laura)

(Fokusgrupp 1, 4 april 2018)

Genusidentitet som en dimension av habitus bygger, enligt McRobbie, på en delad erfarenhet av historisk, kulturell och social inkludering och exkludering (McRobbie 2005: 125). När flickorna pratade om fotbollsteknik kom deras praktiska erfarenheter av genus fram. Flickorna påpekar också att det här med att dribbla förbi och själv göra mål, eller hitta luckor och få igång ett bra passningsspel är kvaliteter som både dam- och herrfotbollsspelare har. På så vis förhåller de sig till sin kunskap och erfarenhet som fotbollsspelare genom fotbollskulturens habitus, fostrade i en nyliberal jämställdhetsdiskurs genom familj, skola, idrottsförening och medier. Detta kan tjäna som exempel på hur flickor och kvinnor förhåller sig till en kulturs inneboende hierarkiska strukturer av maskulin överordning, när de förhandlar och till och med utmanar makten över fältet (Skeggs 2004a, 2004b; McRobbie 2005, 2009; Larsson och Fagrell 2010; Rönnbäck 2015). Medieinnehåll representerar kulturella värderingar som vi kan relatera till sociala relationer och makt vi upplever i samhället på olika vis. Vi använder också medieinnehåll när vi bearbetar och berättar om vad vi erfar och känner som kvinnor och flickor (Skeggs och Woods 2014: 228). Detta väcker också frågor om makt, relationer och möjligheter att påverka och förändra ojämställda maktstrukturer. Negativa upplevelser kan vändas till en positiv kraft som stärker flickors rätt och möjligheter att i första hand utveckla egenskaper som fotbollsspelare och som inte bara hänvisar till genusstereotyper. Fler dimensioner av habitus riskerar att negligeras, om vi glömmer bort hur de här flickorna i sina berättelser även positionerar sig genom positiva erfarenheter där de uttrycker tro på sin egen förmåga.

Frustration: jämställdhetens paradox?

I samtalen med fotbollsspelarna framkom olika uppfattningar om jämställdhetsdiskurser för genus, sport och medier. Även om Lotta, Emely och Lynn förde fram liknande berättelser om fotbollskulturens genusstrukturer baserat på fysiska skillnader, ger deras förhållningssätt till jämställdhet uttryck för både frustration och ambivalens:

”Alltså om du är femton nu så vet du att du aldrig kommer att klara dig på fotbollen, så då blir det ju som att man bara kastar bort det.” (Emely)

”Alltså det är ju så för tjejer i vår ålder, vi vill ju bli lika bra som våra idoler, men vi vet ju att dom inte får lika mycket som killarna får. Det har ju att göra med popularitet och sånt där som att deras [killarnas] matcher kommer på tv. Alltså många säger att killar har mer fysik än vad tjejer har, men det tycker jag inte. Alla kan ha lika mycket fysik som killar och så...” (Lotta)

”Det handlar ju inte bara om att springa själv med bollen, man måste kunna spela bra passningsspel...” (Lynn)

”Men det finns vissa som säger att killar lär sig snabbare än tjejer, men det beror ju på vad man gör liksom och hur bra man är...” (Emely)

(Fokusgrupp 2, 11 april 2018)

Flickornas och erfarenhet av att exkluderas baseras på gemensamma upplevelser om att deras intresse och engagemang inte på samma självklara sätt möjliggör en framtida professionell karriär som för pojkar. Frustrationen som Emely uttrycker som ”man kastar bort det” och hur Lotta relaterar till hur sportjournalistik och medier främst rapporterar om herrfotboll, är exempel på hur de fotbollsspelande flickorna är medvetna om maktstrukturer som nedvärderar damfotboll. Deras uttryck för frustration visar också hur de i samtal bearbetar upplevda känslor av exkludering i en kollektiv gemenskap, där de samtidigt kan stärka självförtroendet och självtilliten hos varandra. Att spela fotboll och utvecklas som fotbollsspelare har inte med kön att göra påpekade Lova och Laura tidigare. Emely, Lotta och Lynn återkom till samma tema. På så vis förhåller de sig både till sin erfarna kunskap som fotbollsspelare genom fotbollskulturens habitus och till en jämställdhetsdiskurs som de fostrats till som samhällsmedborgare (jämför Larsson och Fagrell 2010; Rönnbäck 2015). I en svensk kontext handlar det bland annat om mediernas representationer, skolans värdegrunder och Riksidrottsförbundets nationella jämställdhetsarbete där diskursen om jämställd idrott ingår. De olika dimensionernas värderingar om genus, sport och fotboll pekar på komplexiteten av motsägelsefulla jämställdhetsdiskurser som finns i samhället och som flickorna förhåller sig till.

För Svenska fotbollförbundets del har metoo-rörelsen haft betydelse för jämställdhetsfrågor. I samband med att Gunilla Axén (utbildningschef, Svenska Fotbollförbundet) berättade om hur tidigare landslagsspelare skickat så kallade *dickpics* (penisbilder) till henne, restes kritik mot Svenska fotbollförbundet och dess hantering av sexuella trakasserier (Göransson 2017; Edwinsson med flera 2018). När etablerade maktordningar hotas har kulturen en tendens att patologisera de (läs kvinnor) som stör dominansförhållanden, menar Skeggs (2004a:

91). Respons och känslor på händelser som Axén-exemplet tenderar också att hanteras av vana eller rutin för hur engagemang kommer till uttryck genom flera motstridiga positioner, vilket ofta relaterar till den sociala kontext människor för tillfället befinner sig i. Metoo är ingenting som flickorna funderat särskilt mycket över och de sa att det inte hade någon betydelse för jämställdhet inom fotbollskulturen när jag berättade och ställde frågor om händelserna:

Ja, det jag har sett, alltså dom i damlandslaget lägger ut saker om metoo, men jag tycker att det har gått till överdrift. Alltså, jag respekterar ju folk som har blivit utsatta, men det verkar också som det finns dom som bara lägger ut för att få uppmärksamhet, på instagram för att få kommentarer och så. (Emely, Fokusgrupp 2, 11 april 2018)

Flickorna i min studie är fostrade till att vara medvetna om jämställdhet som delvis kan förklaras av samhällsförändringar med influenser från nyliberala värden, det vill säga att orättvisa könsstrukturer inte längre existerar eftersom alla har samma möjligheter att göra livsval oberoende av genus.

Nyliberala strömningar om jämställdhet reproduceras i medierade narrativ som förgivettagna uppfattningar, vilket är något som bland andra McRobbie (2009), Skeggs och Wood (2014) samt Kleberg (2015) pekat på. I västerländsk kultur framstår jämställdhet som en paradox när fotbollsflickor *både* kan använda sig av argument som inkluderar dem som kvinnliga fotbollsspelare i fotbollskulturen *och* samtidigt kan använda sig av argument som exkluderar dem som kvinnliga fotbollsspelare i samma fotbollskultur. Detta sker genom en nyliberal diskurs som framställer jämställdhet som ett individuellt ansvar som går genom individens självförverkligande position och valmöjligheter (McRobbie 2004: 255; Wottle och Blomberg 2011: 102).

Flickornas frustration förklaras av fotbollskulturens jämställdhetsparadox som på ytan signalerar att alla har samma möjligheter som fotbollsspelare att komma så långt de vill. Vilket samtidigt döljer könsmaktsordningar med argument som betonar individens ansvar för sina livsval. Vardagen upplevs som jämställd av flickor och kvinnor och bekräftas som sådan i en svensk kontext genom att maktordningar också framställs som möjliga att utmana. Fotbollsflickors erfarenhet och kunskaper kan genom deras berättelser om genusidentitet, sport och medier visa hur jämställdhet reflekteras, upplevs och känns genom förkroppsligat habitus. På så sätt befinner sig de här flickornas möjligheter till jämställdhet i ett ambivalent vakuum. Deras agens som aktiva subjekt avväpnas, samtidigt som deras frustration kommer till uttryck och visar att meningsskapande involverar känslomässigt engagemang när de talar om medieinnehåll, maktstrukturer och jämställdhet.

Å ena sidan är de väl medvetna om maktstrukturer och genus i medieinnehåll och på fotbollsplanen. Å andra sidan förhåller de sig samtidigt till dessa maktstrukturer från en position utan manöverutrymme. De situerar sig genom habitus i en sportkultur där deras på förhand givna underordnade genusposition accepteras.

Genus och jämställdhet genom medieanvändning i en fotbollskultur

Den här artikeln om fotbollsspelande flickors meningsskapande om sportmedieinnehåll öppnar för en diskussion om känslor och erfarenheter som ovan nämnda medie- och genusforskare lyft fram som betydelsefullt i studier om kvinnors och mäns relationer inom olika samhällsområden (jämför Engström 2008; McRobbie 2009; Skeggs och Wood 2014; Kleberg 2016; Bruce och Antunovic 2018).

Fotbollsflickors uppfattningar om jämställdhet genom medierad sport och fotbollskultur har analyserats genom tre teman som visat hur de tillsammans skapar mening. Genom temat *delaktighet* förankrades genusidentitet i ett socialt sammanhang där flickorna inkluderas. De dimensioner av socialt sammanhang som fick betydelse var, förutom fotbollslaget, skolan, familjen och den lokala kontexten, som försåg dem med en kollektiv genusidentitet. *Delaktighet* förklarar också hur genusidentitet i sitt specifika sammanhang fungerar som en skärningspunkt för olika dimensioner och hur de samverkar för att skapa trygghet och stabilitet.

Genom temat *passion* utvecklades gruppens erfarenheter av fotbollsspelande och

hur detta samspelar med deras specifika medieanvändning. Känslor av inkludering i en gemenskap för fotbollsflickor förstärker en kollektiv genusidentitet, som både bidrar till att bygga upp individens självförtroende och att svetsa samman gruppen. *Passionen* visade också hur medieinnehåll praktiskt används som möjliggörare för handlingsutrymme i samtal när de tillsammans reflekterade över fotbollens betydelse. *Passion* för sport förklarar hur intresse och engagemang via medieinnehåll om fotboll kan bekräfta genusidentitet och förse flickorna med självförtroende.

Temat *frustration* visade hur medvetna de var om maktordningar som begränsar kvinnors handlingsutrymme både på fotbollsplanen och i medieinnehållet när de relaterade till jämställdhetsdiskurser som omger fotbollskulturen och samhället i stort. Här framkom också en postfeministisk position utifrån vilken de som flickor och på väg att bli unga kvinnorna såg sig själva som frigjorda och aktiva individer, oberoende av de maktordningar som omger fotbollskultur och sportmedieinnehåll. *Frustration* förklarar hur de hanterade skillnadsprinciper om ojämlika förhållanden baserat på gemensamma erfarenheter av exkludering.

Sammantaget framträdde mönster för hur gemensamma känslor och erfarenheter om genus och jämställdhet kom till uttryck hos fotbollsflickorna. Genom deras uppfattningar utifrån en specifik kontext synliggörs också dimensioner av genusidentitet som komplexa och föränderliga. Deras framtid kommer således utgå från detta sammanhang, men också anpassas

och förändras genom livet. Dimensionerna har främst definierats genom de fotbollsspelande flickornas berättelser med en intention av att återge vad som karaktäriserar genusidentitet utifrån deras gemensamma meningsskapande. Den gemensamma känslöerfarenheten bildade kittet för en kollektiv genusidentitet som en trygg och stabil bas från vilken de tillsammans utvecklas när de reflekterar över jämställdhet, medieinnehåll och fotbollskultur.

Maktstrukturer för genus och sport ingår i människors meningsskapande praktiker om jämställdhet, som också min genomgång av tidigare forskning pekar på. Maktrelationer är viktiga att förstå både genom analyser av medieinnehåll och genom analyser av mediepublikers medieanvändning, som jag menar är väsentliga för att möjliggöra deltagande i samhällsdebatten om jämställdhet och sport. Det finns något oroväckande i att nyliberala idéer om uppnådd jämställdhet sipprar in och desarmerar de kollektiva drivkrafter mot ojämlika normer i flickfotbollsspelarnas berättelser. Flickorna värderar och förhåller sig till sportjournalistikens representationer av fotboll som de gör mening av på olika sätt. Jämställdhet som drivkraft var å ena sidan något som fotbollsflickorna visade när de använde medieinnehåll för att utmana ojämlika normer. Nyliberala idéer om uppnådd jämställdhet var å andra sidan något som implicit antyder försök att hantera maktstrukturer genom att argumentera för skillnader på individnivå som tangerar en postfeministisk position.

Meningsskapande om genus och jämställdhet har här tolkats som en aktiv process som inbegriper känslor av delaktighet, passion och frustration. Studien har visat att fotbollsflickors meningsskapande utgår från ett medielandskap där fotboll i en nyliberal kontext ställer grupper mot varandra. För det första skapas mening om jämställdhet i fotbollskulturen utifrån maskulina normer och genusideal som homogeniserar gruppen kvinnliga fotbollsspelare och ställer den mot gruppen manliga fotbollsspelare. För det andra skapas mening genom delaktighet, passion och frustration i fotbollskulturen som inte bara ställer kollektivet kvinnor mot män, utan även lägger betoningen på individuella skillnader och ställer individer mot varandra. I ett större sammanhang visar också fotbollsflickornas berättelser hur jämställdhet och feministisk politik undermineras inom ett område som berör många. Unga kvinnor uppmuntras idag att tro på sin egen förmåga i en nyliberal kontext där mediernas budskap om fotboll och andra medierades sporter fortfarande bygger på maskulina normer. Jämställdhet måste inkludera alla medborgare oavsett kön i ett samhälle där vi fortsätter granska och ifrågasätta förgivettagna normer för genus och identitet.

Referenser

- Alén-Savikko, Anette (2014) *Law and community in the new media landscape: critical perspectives on audiovisual sport coverage in the European Union*. Diss. Helsinki: Faculty of Law, University of Helsinki.
- Andreasson, Jesper (2007) *Idrottens kön: genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Malmö: Liber.
- Annerstedt, Claes (1984) *Kvinnoidrottens utveckling i Sverige*. Malmö: Liber.
- Bach, Alice Riis (2002) *Kvinder på banen, sport, køn og medier*. Köpenhamn: Rosinante.
- Bourdieu, Pierre (1993) *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Bourdieu, Pierre (1999) *Den manliga dominansen*. Uddevalla: Daidalos.
- Brennen, Bonnie (2017) *Qualitative research methods for media studies*. New York och Abingdon, Oxon: Routledge.
- Bruce, Toni och Antunovic, Dunja (2018) *Gender, media and new media methods*. Mansfield, Louise, Caudwell, Jane, Wheaton, Belinda och Watson, Beccy (red) *The Palgrave handbook of feminism and sport, leisure and physical education*. London: Palgrave Macmillan.
- Carlsson, Ulla (2010) *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet.
- Cavarero, Adriana (2000) *Relating narratives: storytelling and selfhood*. London: Routledge.
- Codex, Centrum för forsknings- & bioetik. <http://www.codex.vr.se/index.shtml> [2018-02-22].
- Cooky, Cheryl, Messner, Michael A, Hextrum, Robin H (2013) Women play sport, but not on TV: a longitudinal study of televised news media. *Communication and Sport* 1(3): 203-230.
- Creedon, Pamela J (red) (1994) *Women, media and sport*. London: SAGE.
- Creedon, Pam (2014) Women, social media, and sport: global digital communication weaves a web. *Television & New Media* 15(8): 711-716.
- Dahlén, Peter (1999) *Från Vasaloppet till Sportextra*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna.
- Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Edwinsson, Lisa, Fransson, Malin och Grimlund, Lars (2018) 2017 - trendbrottens år. *Sydsvenskan* 1 januari 2018.
- Engström, Kerstin (2008) *Genus och genrer: forskningsanknutna genusdiskurser i dagspress*. Diss. Umeå: Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet.
- Fahlgren, Siv, Mulinari, Diana och Sjöstedt Landén, Annika (2016) (red) *Ambivalenser och maktordningar: feministiska läsningar av nyliberalism*. Stockholm: Makadam.
- Frank, Arthur W (2010) *Letting stories breathe: a socio-narratology*. Chicago: University of Chicago Press.
- Forskningsetisk information, Lunds universitet <https://www.forskningsetik.lu.se/forskningsetisk-information-0> [2018-02-22].
- Fundberg, Jesper (2003) *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlssons.

- Göransson, Carl (2017) 2017 – ett sportår med dopning, "dickpics", protester och Trump. *Svenska Dagbladet* 30 december 2017.
- Haraway, Donna (1988) Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist Studies* 14(3): 575-599.
- Hargreaves, Jennifer (1994) *Sporting females: critical issues in the history and sociology of women's sports*. London: Routledge.
- Hargreaves, Jennifer (2000) *Heroines of sport: the politics of difference and identity*. London: Routledge.
- Hellström, John S (2014) *Den svenska sporthjälten: kontinuitet och förändring i medieberättelsen om den svenska sporthjälten från 1920-talet till idag*. Diss. Malmö: Gymnastik- och idrottshögskolan.
- Hirdman, Yvonne (2003) *Genus - om det stabilas föränderliga former*. Andra reviderade upplagan. Malmö: Liber.
- Hovden, Jorid och Hindenes, Aina (2010) Norway: gender in Olympic newspaper coverage: towards stability or change? Bruce, Toni, Hovden, Jorid och Markula, Pirkko (red) *Sportswomen at the Olympics: a global content analysis of newspaper coverage*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Johansson Wilén, Evelina, Palmqvist, Lina, Sundhall, Jeanette (2019) Snåriga sårbarheter i nyliberala tider: om relationen mellan sårbarhet, agens och nyliberalism. *Tidskrift för genusvetenskap* 40(1): 49-69.
- Kaivosaaari, Annu (2017) *Lempeä Lydia - voimakas Björgen: Naishihtäjien representoinnin muutokset Urheilulehden teksteissä vuosina 1905-2010* [From sweet Lydia to strong Björgen: changes in representations of female cross-country skiers in the Finnish sports magazine Urheilulehti from 1905 to 2010] Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kleberg, Madeleine (2015) Medieforskningens känsla för kön. Hirdman, Anja och Kleberg, Madeleine (red) *Mediers känsla för kön*. Göteborg: Nordicom.
- Koivula, Nathalie (1999) *Gender in sport*. Diss. Stockholm: Department of Psychology, Stockholm University.
- Laine, Antii (2016) Gender representation of athletes in Finnish and Swedish tabloids: a quantitative and qualitative content analysis of Athens 2004 and Turin 2006 Olympics coverage. *Nordicom review* 37(2): 83-98.
- Larsson, Håkan och Fagrell Birgitta (2010) *Föreställningar om kroppen: kropp och kroppslighet i pedagogisk praktik och teori*. Stockholm: Liber.
- Lawler, Steph (2004) Rules of engagement: habitus, power and resistance. Adkins, Lisa och Skeggs, Beverley (red) *Feminism after Bourdieu*. Oxford: Blackwell.
- McRobbie, Angela (2005) *The uses of cultural studies*. London: SAGE.
- McRobbie, Angela (2009) *The aftermath of feminism: gender, culture and social change*. London: SAGE.
- Olofsson Eva (1989) *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Diss. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.
- Reimer, Bo (2002) *Uppspel: den svenska tv-sportens historia*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna.
- Riksidrottsförbundets verksamhetsberättelse 2016 (2017) *Idrotten i siffror*: <http://www.rf.se/Statistik/> [2017-06-17].

Riksidrottsförbundet FoU-rapport 2017:1 (2017) *Idrottens samhällsnytta. En vetenskaplig översikt av idrottsrörelsens mervärden för individ och samhälle*: <http://www.rf.se/idrottenssamhallsnytta/> [2018-01-25].

Ringfjord, Britt-Marie (2006) *Fotboll är livet: en medieetnografisk studie om fotbollstjejer och TV-sport*. Lund: Media and Communication Studies, Lund University.

Rönnbäck, Julia (2015) *Det är väl typiskt tjejer: om basket, kropp och femininitet*. Diss. Malmö: Malmö högskola.

Skeggs, Beverley (2000) *Att bli respektabel*. Göteborg: Daidalos.

Skeggs, Beverley (2004a) Context and background: Pierre Bourdieu's analysis of class, gender and sexuality. Adkins, Lisa och Skeggs, Beverley (red) *Feminism after Bourdieu*. Oxford: Blackwell.

Skeggs, Beverley (2004b) Exchange, value and affect: Bourdieu and the self. Adkins, Lisa och Skeggs, Beverley (red) *Feminism after Bourdieu*. Oxford: Blackwell.

Skeggs, Beverley och Wood, Helen (2014) *Reacting to reality television: performance, audience and value*. London: Routledge.

Sommerland, Ylva (2012) *Tecknad tomboy – kalejdoskopiskt kön i manga för tonåringar*. Diss. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Tolvhed, Helena (2008) *Nationen på spel: kropp, kön och svenskhet i populärpressens representationer av olympiska spel 1948-1972*. Diss. Umeå: h:ström – Text & Kultur.

Wallin, Ulf (1998) *Sporten i spalterna: sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.

Wottle, Martin, Blomberg, Eva (2011) Feminism och jämställdhet i en nyliberal kontext 1990-2010. *Tidskrift för genusvetenskap* (2-3): 97-115.

Nyckelord

Genus, sportmedier, fotbollskultur, mediereception, identitet

Britt-Marie Ringfjord

Institutionen för medier och journalistik

Fakulteten för konst och humaniora

Linnéuniversitetet

391 82 Kalmar

E-post: britt-marie.ringfjord@lnu.se